2. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. Київ: Либідь, 2003. 376 с.

3. Maslow A. H. Motivation and Personality. New York: Harper & Row, 1954. 394 p.

URL:https://www.holybooks.com/wp-content/uploads/Motivation-and-Personality-Maslow.pdf

4. **Frankl V. E.** Man's Search for Meaning. Boston: Beacon Press, 2006. **P. 99–135.**

URL:https://www.academia.edu/99477876/Mans_Search_for_Meaning_by_Viktor_E_Frankl_Beacon_2006

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Бучма В.В. (ORCID ID: 0000-0001-6163-0223)

Реформування загальної середньої освіти пов'язано із впровадженням компетентнісного підходу до формування змісту та організації освітнього процесу. Компетентнісна парадигма освіти передбачає переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості учня, навчання його самостійно оволодівати новими знаннями. Також, впровадження компетентнісного підходу потребує змін у системі оцінювання навчальних досягнень здобувачів загальної середньої освіти. Проблема оцінювання навчальних досягнень є актуальною з огляду на те, що навчальна діяльність повинна сформувати в учнів компетентність як загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню.

Оцінювання є невід'ємною складовою організації навчальної діяльності учнів, що спрямована на досягнення очікуваних результатів. Оцінювання навчальних досягнень на засадах компетентнісного підходу орієнтоване як на академічні досягнення, так й на особистісний поступ учнів. Особистісний поступ визначаємо як динаміку розвитку особистості учнів упродовж навчання, що відображає не лише академічні результати, а й соціально-

емоційний розвиток, формування життєвих компетентностей, навичок самоорганізації та самоаналізу. Особистісний поступ оцінюють за такими критеріями: розвиток соціальних навичок (вміння працювати в команді, комунікація, вирішення конфліктів); емоційна стабільність та стійкість до стресу; навички самоаналізу та рефлексії; активність у навчанні та самостійність; громадянська позиція та відповідальність. Компетентнісний підхід передбачає оцінювання не лише знань, умінь, навичок, а сформованості ключових і предметних компетентностей; уміння працювати в команді; здійснювати самооцінку та рефлексію. Отже, оцінювання стає не лише інструментом вимірювання результатів навчання, а й здійснює вплив на особистість здобувачів освіти. Враховуючи викладене, розглядаємо компетентнісне оцінювання як процес визначення рівня сформованості компетентностей учнів на основі аналізу їхньої діяльності, результатів навчання та поведінкових проявів. Критеріями оцінювання є:

- когнітивний рівень — здатність до аналізу, синтезу;
- операційний рівень — уміння застосовувати компетенції на практиці;
- комунікативний рівень — здатність до суб'кт-суб'єктної взаємодії;
- мотиваційний рівень — ставлення до навчання;
- рефлексивний рівень — здатність до самоаналізу [3].

У межах компетентнісного підходу оцінювання виконує такі функції: діагностичну; формувальну; мотиваційну; розвивальну.

У базовій загальній середній освіті передбачено формувальне та підсумкове оцінювання. Метою формувального оцінювання є відстеження особистісного розвитку учнів, їхнього навчального поступу, процесу здобуття навчального досвіду як основи компетентності для розроблення індивідуальної освітньої траєкторії учнів. Під час підсумкового оцінювання результати навчання здобувачів освіти співвідносяться з обов'язковими результатами, визначеними у Державному стандарті базової середньої освіти [1]. У підсумковому оцінюванні суб'єктом оцінювання виступає вчитель. У

контексті компетентнісного підходу формувальне оцінювання пов’язане з педагогікою партнерства. Це означає, що інструменти оцінювання розробляються учнями у співпраці з вчителями. В процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії учень розуміє, що результат навчання залежить цілком від його зусиль, а не тільки від вчителя. При спільному виробленню критеріїв оцінювання в учнів знижується рівень стресу, а рівень відповідальності зростає. Формувальне оцінювання робить учня суб’єктом оцінювання. Використання формувального оцінювання дозволяє підвищувати мотивацію школярів і вчити їх виробляти власні стратегії отримання необхідних знань, тобто розвивати навики уміння вчитися самостійно [2].

Традиційна модель оцінювання, яка базується переважно на перевірці знань, не тільки не відповідає сучасним вимогам, а й нерідко сприймається учнями як стресогенний фактор. Проте в межах компетентнісного підходу оцінка трансформується з інструменту тиску на психологічний засіб підтримки. Психологічна складова цього процесу є домінуючою, адже саме через механізми оцінювання формується ставлення дитини до пізнання, праці та власної особистості. Тобто, оцінювальна діяльність впливає на психологічне благополуччя учня та його здатність до саморозвитку. З огляду на це, важливим є врахування психологічного чинника в оцінюванні. Оцінювання є важливим чинником формування:

1. Мотивації до навчання. Компетентнісне оцінювання має сприяти формуванню внутрішньої мотивації, коли учень навчається не заради оцінки, а заради особистісного розвитку.
2. Самооцінки та рефлексії. Оцінювання передбачає залучення учнів до самоаналізу власних досягнень. Це сприяє формуванню відповідальності за результати навчання, розвитку рефлексивного мислення та здатності до самовдосконалення.

3. Емоційного стану. Компетентнісний підхід орієнтується на зниження рівня тривожності шляхом реалізації формувального оцінювання, де акцент робиться на процесі навчання і навчальному поступі учня.
4. Індивідуальної траєкторії навчання. Кожен учень має власні когнітивні стилі, темп навчання, рівень тривожності. Компетентнісне оцінювання має враховувати психологічні особливості учнів, щоб уникнути стресу.
5. Безпечного освітнього середовища. Однією з форм оцінювання є взаємооцінювання. Навчання відбувається в середовищі, де важливими є взаємодія з вчителем і однокласниками. Тому, атмосфера довіри, підтримка, партнерські стосунки сприяють відкритості учнів до взаємооцінювання, їх готовності отримувати зворотний зв'язок, на основі якого вони мають можливість вдосконалювати свої результати навчання.

В умовах війни та невизначеності освітнього простору оцінювання навчальних досягнень здобувачів загальної середньої освіти має бути підтримуючим. Оцінювання повинно враховувати психологічний стан учнів, їх різні можливості доступу до освітніх ресурсів. Також, оцінювання має ґрунтуватися на позитивному принципі, що передбачає стимулювання учнів до досягнення високого рівня навчальних результатів та підвищення самооцінки. Основні принципи позитивного оцінювання: врахування рівня досягнень учнів, а не ступеня їх невдач; забезпечення ефективного зворотного зв'язку щодо навчальних досягнень учнів, який є необхідним у кризових умовах; гнучкість оцінювання, що враховує індивідуальні умови учнів (переміщення, дистанційне навчання, технічні труднощі). Отже, в умовах сучасних викликів, компетентнісне оцінювання сприяє зниженню психологічного навантаження та збереженню психічного здоров'я здобувачів освіти, а також, підвищує їх мотивацію до навчання.

Компетентнісний підхід до оцінювання навчальних досягнень здобувачів загальної середньої освіти є необхідною умовою модернізації

змісту освіти. В межах цього підходу об'єктом оцінювання стає компетентність як інтегрований результат, що включає знання, уміння, навички та цінності. Основою компетентнісного оцінювання є перехід від зовнішнього контролю та оцінки до внутрішньої саморегуляції учня, підтримка його психологічного благополуччя. Врахування психологічного чинника в оцінюванні сприяє формуванню вміння вчитися впродовж життя як ключової компетентності здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti
2. Колток Л. Формувальне оцінювання досягнень учнів початкової школи у контексті компетентнісного підходу. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2023. (5), 20–25. URL: https://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/858?utm_source=chatgpt.com
3. Критерії оцінювання НУШ: детальний аналіз та практичний посібник для вчителів. URL: https://arbook.info/blog/ar-book/kryteriyi-oczinyuvannya-nush-detalnyj-analiz-ta-praktychnyj-posibnyk-dlya-vchyteliv/

РЕЛІГІЙНИЙ І РЕЛІГІЄЗНАВЧИЙ АСПЕКТИ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ ПСИХОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Бучма О.В. (ORCID ID: 0000-0002-0241-5512)

Нинішня російська війна проти України – це війна за українську державність (її збереження і поступ) за право людини і держави бути й мати права. Нагадаю, що у 1991 році Україна добровільно відмовилася від авторитарної моделі державного управління та відновила державний